

NÉMETH LÁSZLÓ

József és testvérei

(1968)

SZEREPLŐK:

JÓZSEF BENJÁMIN	} RÁKHEL gyerekei	RUBEN SIMEON LÉVI JÚDA IZSAKÁR ZEBULON	} LEA gyerekei
DÁN NAFTALI	} BILHA gyerekei	ÓR ÍRNOK HÁRFÁS I. EGYIPTOMI II. EGYIPTOMI PINCEMESTER	} egyiptomiak
GÁD ÁSER	} ZILPA gyerekei		

ELSŐ FELVONÁS

(József házának nyitott csarnoka. Hátul összehúzott függöny, mögötte a lakomaterem. Balra kisebb ajtó az épület belseje felé, jobbról a kert felől jövőknek. Elöl néhány növény jelzi, hogy a csarnok az előkertbe megy át. József és a magtárak őre.)

- JÓZSEF A magtárakból jössz? Van dolgotok elég?
ÓR A búzamérőknek s a rendtartóknak is.
JÓZSEF Oly nagy a tömeg?
ÓR Csak előrelátásod
Volt nagyobb, az éhes zsákokat maggal töltő.
JÓZSEF De csak nincs tolvakság, hogy rendet emlegetsz?
ÓR Épp ezt terjeszteném bölcsességed elé:
Több katona kellene a magtárak köré!
JÓZSEF Izgága, aki kérni kényszerült?
ÓR Tudja az egyiptomi a rendet és illemet,
Megnevelte a szokás s az írnok vesszeje.
De a barbár, kit insége messziről hajt ide,
Vaddá lesz, ha szemérme azt látja, hoppon marad.
JÓZSEF Sok az idegen a búzakérők között?
ÓR Van, aki a vízeséstől jön, hajón, szerecsen.
S kit a vörös föld, a sivatag dob ki ide,
Vagy a rézbányák tája, Sinea.

JÓZSEF S ázsiai? északról származó?

ŐR Lesz az is,
Hisz nemcsak a Nílus volt fukar az idén,
Két éve már Tirántól Tébáig hozta
Az éhség a maradék pénzt s ezüstedényt,
Jóslatodnak adózni kincseivel.

JÓZSEF S Palesztinából nem jönnek mostanában?

ŐR *(észbe kapva)*
A tíz testvért gondolod, Pnimnitai?

JÓZSEF Őket is.

ŐR Hogy gondoltál olyat, hogy nem figyelem eléggé!
Ha emlékezetem mint lyukas zsák, öreg,
S minden egyebet elfolyatna is
Mint mézre ragad rá, amit te bízál rá.
Elsőül, ahogy a kérelmezőkön
Végigjár, ezt kapja leckéül szemem:
A tíz testvért, kiket a nagy Pzszammitéz
Lelkemre kötött, itt van-e, vedd sorba most.

JÓZSEF De megismered-e, hisz rég jártak már itt?

ŐR Én ne ismerném? A hórihorgas
Vöröst, kinek adámcsutkája, míg szól,
Föl-le jár. A bozontost, kinek forró olaj szeme,
S a kicsit, ki mint a birkák pásztora,
Csak vállával rángatja fölfelé a gubát.
(bizalmasan)
Hisz a pénzt, amit a búzáért adtak,
Én csúsztottam vissza a zsákjukba, tudod.

JÓZSEF Jó — a szükségést mondd, ne mi eszedbe jut!
Ha a más házába lépsz, ne nézz körül — s felejtssd,
Aminek a véletlen hallójává tett.
Úgy ezt is, azon kívül, amivel megbíztalak.
(Őr el. — Írnok a ház felől.)

ÍRNOK Itt a rab, kit tetszésed rendelt színed elé.

JÓZSEF Simeon? Így hívják, gondolom.

ÍRNOK A zsidó.
Kit zálogul fogtál itt a kémkedők közül.

JÓZSEF S azt mondtam, kihallgatom.

ÍRNOK Parancsod az volt
Az esti jelentésnél, hogy vezessem eléd.

JÓZSEF S hol van? A folyosón?

ÍRNOK Megkötözve várja,
Hogy szemed sugara, mint vakondra a nap,
Reáessen. Behozhatom?

JÓZSEF Ne, várj.
Mit látsz, milyen kedvében van? Szomorú?

ÍRNOK *(meglepetve)*
Bocsáss meg, nem méltattam tekintetre a zsidót.
Retteg inkább, mint kinek nyakáról döntenek.

JÓZSEF Úgy bántak veled, mint belátástok
Fölötti ok késztet, hogy bánjanak veled?

- ÍRNOK A királyi raboktól külön hál, egymaga,
S a tömlőctartó asztalánál eszik.
Aggodalma tehette, ha meg nem hizott.
- JÓZSEF Vezesd be. De beszélj vele te előbb.
Ereszkedj szóba, mint várók szoktak,
S hajtsd fel fülemnek, mit lelkében rejt.
- ÍRNOK Vallassam meg veled, mit szemed a jós
Azonnal észrevett — hogy kémek a mocskosak,
A keleti országrészt orvul puhatolták?
- JÓZSEF Nem, ne vallasd, keltsd fel bizalmát inkább,
S hagyd, ő beszélje ki, mint szorongó,
Ki megértést remél, a rejteni kívántakat.
- ÍRNOK Értem szándékod, uram. Mint kígyó
Csavarom őt édes beszédemmel körül.
- JÓZSEF *(eltűnik a függöny mögött. Írnok intésére bevezetik a rabot).*
- ÍRNOK Mért nézel körül oly aggodalmasan?
Nem vésztohely ez, ha örök közt vagy is.
- SIMEON A helytartó palotája ez, tudom.
Itt vált el sorsom öcsémétől,
Hogy a helytartó tetszése túsul fogott.
- ÍRNOK Az ártatlannak nincs mit félni tőle.
Ozirisz isten s negyven bíró társa,
Midőn a karvalyfejű Anabisz elévezet,
Nem méri meg több gonddal mérlegén szíved.
- SIMEON A börtön falán is átszivárgott híre.
- ÍRNOK Tudja, amit gondolsz, s megfejti, amit
A hatalmas istenek gondoltak felőled.
- SIMEON A fáraó álmának is ő volt megfejtője...
- ÍRNOK Hogy a hét sovány tehén fölfalja a kövért...
A bölcs Imhotep, ki ott fekszik Djoser
Piramisa mellett, az készítette fel így,
Mint ő, a dicső, mikor emberek
Vették át az istenektől az uralkodást,
Az első hét szűk évre Egyiptomot,
Magtárokba rakva a hét kövérséget.
- SIMEON Őt megvolt már. — Megelégelhetné isten...
- ÍRNOK Föl kell jönni még annak a kettőnek is,
Még éhesebben, soványabban a Nílusból,
Csorba lenne másképp az álom és fejtése.
- SIMEON De a gonosz szellem, ha kis ügyben is
— S ez az, ami rettegéssel tölt el —
Az ő bölcsességét is megtévesztheti.
- ÍRNOK Hova tevéd a nyelved, istentelen pogány!
- SIMEON Aki figyelmével nagy dolgokra figyel,
Esze rostáján átbocsátja a kicsinyt.
Mert lásd, ránkvetve álmofejtő szemét,
Az a gyanú szállt tévesen belé,
Hogy kémek vagyunk mi — kik a magunknál
Nagyobb éhségnek tesszük ki Gósen földjét.
- ÍRNOK Azt is tettétek, ármányos zsidók.

- SIMEON Nincs apánknál s háza népénél
Urunk és népünk minékünk nagyobb,
Kinek kémkedjünk, Isten úgy segítjen!
- ÍRNOK Elhiszem. De mért nem merészkedtek ide,
Kiváltani testvéreid, ha ártatlanok?
- SIMEON Nehéz az ilyen gyanút az ártatlannak is
Elviselni. Hátha az incselkedő,
Ebből kitisztázva magunk, új csapdát eszel ki.
Mért kívánja, hogy legkisebb öcsénket hozzuk fel?
Mi őneki Benjámin, kinek léte egy név neki,
Melyet óvatlan szánk szalasztott ki?
Te, ki szolgálja vagy, s ismered észjárását,
Fejtsd meg ezt, ami az álmod elviszi.
- JÓZSEF *(belép, Simeon eléveti magát).*
- JÓZSEF Ki ez az ember?
- ÍRNOK A tús, ki nálad rab,
Míg érte jön a tíz.
- JÓZSEF Ő az?
(Az írnokhhoz)
Te menj.
(Írnok el.)
Honnét is vagytok? Melyik város alól
Hajtott az éhség, vagy más ok Egyiptomba?
- SIMEON Sikhemnél lakunk, a Kánaán földjén.
Ott táboroz apám népével s birkáival.
- JÓZSEF Nem olyan nagy Kánaán földjéig az út,
S onnét ide, hogy két áradás közt
Meg ne járhatnák kétszer is testvéreid.
- SIMEON Homok az, nem út — sivatag, nem folyó,
Amit kétszer kell közben megjárniok.
- JÓZSEF Ismerem az utat.
- SIMEON Jártál arra, uram?
- JÓZSEF Negyven nap tesz meg tevén a kereskedők.
- SIMEON Tevén...
- JÓZSEF Volt nekik is szamaruk,
Nem háton kellett a zsákjuk vonszolniok.
- SIMEON Eldögölhetett az... Rabló is van, nem egy,
A Sinaiban.
- JÓZSEF Voltak elegen,
Hogy megvédjék a búzát, mely mint mondod, apjuknak,
S a maguk éhező népének kenyér.
S mint odafele az éhség — hajthatta
Visszafelé őket a testvéri szeretet.
- SIMEON Nincs látásom arra, mit nem fog be szemem.
- JÓZSEF Ha félelem az, nem lehet kicsiny,
Hogy testvérbátyjuk otthagyják bűnjelül.
- SIMEON Testvéröcsénket féltik tán jobban,
S nem maguk — apjukat, hogy megöli a bű.
Mert akármily sugallat vett rá, hogy bűnt keress,
Ahol csak az inség nyújtotta kezét,
Vesztemre hurkot ravaszabbat vetett,

- Midőn arra unszolt, hogy zálogba tartott
Életem áráként kisöcsém követeld.
- JÓZSEF Nem az ő életét, csakhogy felhozzák, itt legyen.
- SIMEON Magyarázd meg a vén szív rémlátó féltésének,
Amit testvéreim maguk sem értenek,
Hogy mért őt kell épp letépni szívéből,
S tisztázásukra idehozni eléd, kihez
Leheleténél jobban ragaszkodik.
- JÓZSEF Nem asszony ő. — Anyáknak szokott, mint állítod,
Oly kedves lenni a legkisebb gyerek.
- SIMEON Asszonnyá tette őt a kor s az elfogultság.
Bár tús vagyok, s nyugtalansággal eszem,
Mi megkívánt eledel lenne szabadon,
Nem irigylem én öcsém, ahogy fogy lábok alatt útjuk.
Mert bár nem az volt szándékod, hogy ölj,
Kés lehet kívánságod, s kimondása: él.
A Jákob sátorát megpillantva, örömetst
Vették volna poroszka léptük visszafelé,
Minthogy bánata tanújaként számolják el,
Mit növe súlyként hozott Egyiptomból szívük.
- JÓZSEF S titeket nem sért ekkora kedvezés?
- SIMEON Ha sértett is egykor — megértjük, megszoktuk.
Mert lásd, nem egy méhből hívott minket elő
Nemzönk. Két nővér, s szolgálólányaik,
Négy asszony volt, ki minket világra hozott.
- JÓZSEF S a négy közül az utolsó vette be leginkább
Az agg szívébe magát és fiát.
- SIMEON Az első is ő volt, az utolsó, szívében.
Mert nagybátyánkat, Lábánt szolgálva
Őt alkudta ki, Rákhelt, hétévi
Szolgálat béreként. De az becsapta,
S anyámat, Leát, ki csúnyább volt s öreg,
Adta neki szolgálataért a kedvesebb
Helyett, kiért újabb hét évet szolgált
S nem kis pör után nyert el, birkáival.
- JÓZSEF S e kedves asszonytól, ki hajnal volt s este lett,
Mert meg is halhatott azóta talán —
Ez az egy, Benjámin, született fiú.
Megértem így, hogy mindnél kedvesebb vénséginek.
- SIMEON A Rákhel kedvessége is reászállt,
Mert meghalt ő, jól mondod, hamar, s bátyjáié.
— Mert az is volt, kettőt szült Rákhel, két fiút.
- JÓZSEF Még egy öcséd van Rákheltől való?
S az hova lett, hogy kedvessége, mint mondod,
Benjáminra szállt?
- SIMEON Meghalt ő is.
- JÓZSEF Meg?
- SIMEON A pusztá vadjai szaggatták szét szegényt.
- JÓZSEF Mint gyermeket? Hogy nem tudatok vigyázni rá?
- SIMEON Ifjú volt, s hozzánk küldte őt apánk,
Mert külön legeltettük akkor a juhok.
- JÓZSEF S az úton esett? Míg hozzátok ment?

SIMEON Csak öltönyét leltük meg, a szétmarcangoltat.
 JÓZSEF S azt vittétek fia helyett apátok elé.
 SIMEON Érted most már, mért nehéz e mostani követség.
 JÓZSEF Mely mint vérbe mártott rongyot, Benjámint
 Teríti ki elé.
 ÓR *(balról, félre Józsefhez)*
 Itt vannak.

JÓZSEF Ók!
 ÓR Akikről szó esett köztünk.
 Mintha varázslattal idézted volna meg.
 Visszamenvén a küszöbön ott állott a rőt,
 S ott volt a többi is, elvegyülten a tömegben.
 Nem csapatban jöttek, mint egy helyről valók,
 De figyelmemen furfangjuk nem fogott ki,
 Kettőt azonnal elfogott szemem.
 S az egyik az lévén, az olajtekintetű,
 Ki a legfőbb köztük, a többi is előállt.

JÓZSEF S most hol vannak?
 ÓR Itt. Katonák közt.
 Nem hagytam őrizetlen egy percig sem könnyelműen.
 Fegyveresek közt hoztam őket színed elé.

JÓZSEF Nem szabadkoztak?
 ÓR Nem, buzdítanom sem kellett.
 Jöttek, mint akiken balsorsuk betelt.

JÓZSEF Bocsássad szélnek a fegyvereseket,
 S vezesd be őket elibém magad.
 ÓR Magam?... Igenis.

SIMEON Kiről beszélt az ór?
 Bocsásd meg reményem kérdését, a vakmerőt.

JÓZSEF Olyanokról, kikkel szólhatsz majd te is,
 Ha orv érkezésük nagyobb bűnt nem takar.
 De míg kikérdezem, húzódj a függöny mögé,
 S el ne áruld egy lehelettel sem magad.

ÓR *(bevezetve a testvéreket)*
 Itt vannak mind.

JÓZSEF Majd megkapod jutalmad.
 De most menj, hogy dolgoz ne sírjon utánad.
(Végignézz a testvéreken.)
 Katonával kell-e fognom a vendéget?
 A pusztán eltaláltatok idáig,
 S itt vezető kellett tornácóm elé?

RUBEN Nem volt szándékunk elkerülni házad.
 Tudtuk, kinek adós itt minden tisztelet.

NAFTALI S mi azon felül is... Az inség volt türelmetlen,
 S tartotta zsákját, félredobva az illemt.

ZEBULON A tolongás sarkallt a magtárak körül:
 Attól tartottunk, fogyóban a mag.

JÓZSEF Mohó inség, mely a magtárakhoz siet,
 Míg a testvér túszként várja a kiváltást.
 Vagy az ő váltsága nem jött veletek?

RUBEN Ha öcsénket gondolod, itt van ő, elhoztuk.
 JÓZSEF Benjámín! Hol?
 (Két testvér közt előre tuszkolják.)

ÁSER Itt van, ez ő.
 JÓZSEF (gyönyörködve nézi)
 Tetszetős házakat rakott az ifjúság... Nem csodálom,
 Hogy apád nehezen bocsát árnyékától el.
 Mert elmondta bátyád, hogy te vagy kedvence.

BENJÁMIN Nem érdemem tesz azzá, emlékei; — anyámtól
 Örököltem arcvonásaival szeretetét.

JÓZSEF Szépen szóltál. Szerényen viseled, úgy látom,
 Mit más hivalkodó ruhaként hordana.
 (a testvérekhez)
 S ha itt a kulcs, a bátyátoknak börtönnyitó,
 Mily csel vagy furfang tartott távol akkor
 S kevert el a tömegben, hogy eszembe ne ötöljeteek.

LÉVI Nem csel, azt ne hidd...
 NAFTALI Nemcsak öcséinket
 Hoztuk el, a pénz is itt van, a zsákokban talált.
 Kétszeres áron visszük a gabonát.
 Nem akartuk azt sem magunknál tartani,
 Itt van egyben, úgy, ahogy a zsákokban feküdt.

JÓZSEF Miféle pénz az?
 NAFTALI Nem lopott, esküszöm,
 Bár magunk sem értjük, hogy került oda.

RUBEN A dénárokról szól, miket fizettünk.
 Ahogy a mérő kiszámolta a gabonát,
 Kézből kézbe, nem vétve sem az övét, sem mienk,
 S melyet hazatérvén, egyikünk zsákjában
 Ott leltünk, ahogy lecsúsztatott a magon.

NAFTALI Képzeld rémületünk — ki tehette ezt?
 Miféle akarat? Ajándéku lopta be,
 Vagy tolvaj hírbe kavarna álnokul?
 S minthogy nemcsak zsákunkba, szívünkbe is
 Becsúsztatott valaki orvul egy gyanút,
 Az utóbbi felé hajlottunk ebben is.
 Mindenesetre felhoztuk a pénzt,
 Mint mi nem minket illet, ha számon kérik itt.

JÓZSEF Nem kérik, amit kifizettetek.
 S ha jót tett veletek ember vagy isten,
 Ahogy elmondjátok — ő tudja, miért.
 De dicsérem apátok, hogy óvatosságra
 Nevelt — a lehető elé is pajzsot tartani.
 De még mindig nem értem — ha a tartozást
 S nem-tartozást is felhoztátok, hogy amit
 Kérünk és kérhetünk, adós ne maradjatok,
 Ideérve előbb mért bújtatok el?
 (Júdához)
 Te, kiben mint megállt vér, alszik a hallgatás,
 S nem szóltál eddig, bár testvéreid közt
 Nem vagy utolsó, úgy hiszem — felelj te.
 Hogy is hív atyád?

JÚDA Júda a nevem.

- JÓZSEF** Mondd hát te, Júda, mit tartsak felőletek?
- JÚDA** Tudod, nagy helytartó, milyen a félelem.
A végveszélyben elfut mellőled,
Hogy remegés nélkül tehesd, amit kell,
S máskor váratlanul a sarkunkba ugrik,
S esztelenségbe kavarja az embert.
Hányféle félelmet, robbanást, szorongást
Szegtünk magunk mögé mi is, míg ide,
A kőfalú temetőváros alá értünk.
Szívünk szorulását, elállt lélegzésünk,
Mellyel apánk elé léptünk megvallani,
Mily gyanúba kevertük magunkat oktalan,
S kit kell ragaszkodó melléről letépnünk
A hozott mag s ittmaradt testvérünk áraként; —
A húzódást, mellyel a zsákban talált pénz
Tette nehezzé, bár unszolt az ínség,
Indulásunk; — az aggódás tanakodásait
A pusztai tűz körül, melyet a homokon
Felserkent szellőben a ránkváró rebegtetett,
Hogy mi vár itt ránk, milyen új veszély. —
Mindezt, úgy hittük, legyőztük, s elszánásként
Hoztuk szamaraink mellett a muszájt. —
S lám, ahogy palotád képe s emlékünk
Összevillant, az egyenként elintézett félelmünk
Mint sivatagi vad, egyszerre ránkrohant.
Az egyik azt mondta: előbb a gabonát
Váltsuk meg, a másik: egyenként kérjük, —
S a többi mind rámorgott, s helytelent helyeselt,
Okosnak véelve az oktalant — így tolvai ki
Az elkerülhetetlent, mert hisz bátyánk nélkül
Vissza nem fordultunk volna... Mint bölcsnek,
Híven mondtam el... megérted a hibát.
- JÓZSEF** Meg. De ki volt a fölverő, ki így
Összezavarta lelketek? Nem a bűn mögött
Fut-e a félelem, mint vadászkutya?
- JÚDA** Bűnöst lát az ember, ha mélyen lelkébe néz,
S még inkább az Isten, hisz még mélyebbre lát.
Ezért kell imádkozni, büntudatlan verni
Mellünket — így tanította apám.
De azt a bűnt, mit ellened s Egyiptom ellen
Forralt volna nem terv, de illanó szeszély,
Nemcsak mi nem látjuk, lelkünkbe nézve,
De Isten sem maga. Erre megesküszünk.
- JÓZSEF** Ne esküdj arra, mit Isten tud, s az, aki —
Mert úgy akarta — tervének részese...
De nagy lehet az ínség Kánaán földjében,
Hogy ennyi riadalommal szembehajt,
S apátok melléről letéphette ezt,
Ki, úgy mondják, szívének legdrágább falat.
- IZSAKÁR** Elborította a természet arcát
Az aszály: nincs eső és sarat mer a kút.
A mezőről üres tőggel tér meg a tehén,
S az anyja száraz mellét rángatja a kisdéd.
De hisz tudod, mi lenne Egyiptomból is,

Bár áradni próbál, mint szokta, a Nilus,
Ha a bő évek iszapja s a sertés
Belétaposta mag a hombárban ott nem áll.

JÓZSEF S apátok, ő is inséget szenved?
A gyermeknél is szánandóbb az agg,
Ha nyálát forgatja fogatlan ínye.

NAFTALI Nem szenved inséget, s nem is fog, hiába
Kérne részt a többiek inségéből.
Míg el nem hallgat az utolsó mozsár,
Sül Jákobnak kenyér, s az utolsó birka
Benne tartja az erőt elfogyott húsával.
Mert nemcsak nemző apánk ő nekünk, de ő az ész,
Mely mint tagokat néppé összetart.

JÓZSEF Így van ez, Benjámin?

BENJÁMIN Így, uram: vérivel
Itatná őt mind, ha nem maradna más.

JÓZSEF Jólesik ezt ilyen ajakról hallanom.
Korán szakadtam én is el apámtól,
S csak a más apjában volt módom szeretni.
Azért, ha bűn nem terhel ellene,
Tegyétek félre félelmetek ti is,
S legyetek az ő vendégei asztalomnál,
Az apai szereteté s a testvérié.
Mert nemcsak magtáraink vannak zsúfolva itten,
A nádas vadjait, a fácánt s vaddisznót
Ügyes vadászaink adják a konyhára be,
S nem érzi meg a szakács, ha a háznépen túl
Tizenegynek kell még felszolgálnia.
(El.)

NAFTALI Mit mondott? Jól értettem, asztalához hív?

BENJÁMIN S nem mindennapi étkezésre — lakomára,
Hisz fácánt s vaddisznót emleget.

GÁD De hogyan?
Eloszlott gyanúja?

DÁN Vagy csak tetteti.

ZEBULON Szegény vándorok a helytartó asztalához. —
Miféle vendégség készül itt?

JÚDA Egy biztos: akármit főz, meg kell ennetek.
(Simeon előlép a függöny mögül.)

NAFTALI Simeon! Bátyám! Honnan kerülsz ide?
Béklyóban hittünk, s szárnyon szállsz közénk.

SIMEON Itt a függöny mögött örültem hangotoknak,
S búsultam azon, amit beszéltek:
Itt hagyatok volna, ha meg nem fog az ör.

BENJÁMIN Ne hidd azt, drágaságom. Úgy volt, mint Júda mondta.

RUBEN Majd kimagyarázzuk — most abban segíts,
Míg magunk közt szólunk, ami ránk tartozik:
Te őrizet nélkül jársz a házában itt?

SIMEON Örök hoztak fel a rabok közül.
Előbb azok, majd az írnok maradt mellőlem el.
Hogy jöttetek, egyedül álltam szemét
S kérdéseit.

- RUBEN Épp vallatott? egyedül?
S nem félt, hogy kárt teszel benne? hisz nem erős,
S erőt vehet kétségbeesése a rabon.
- SIMEON Nem kell gúzsba kötnie azt, akit néz.
Tekintete, bár szelíd, mint rablánc megkötöz.
- NAFTALI Ezt én is éreztem; bűvölet ömlik
Testéből, mely beszél, bár hozzád sem ér.
- RUBEN Többször is álltál már előtte? Ismered már?
- SIMEON Maga elé először most hozott, de figyelme
Ott volt rajtam, a tömlőcörtől tudom.
- IZSAKÁR S most vett épp elő, hogy mi is itt voltunk már
A városfal körül?
- SIMEON Azt sokallta, hogy nem jöttök.
- GÁD S szigorú volt?
- SIMEON Úgy kezdte, mint aki vallat,
De később, hogy okát adtam gyanújának
Inkább csak kérdezgetett.
- NAFTALI Mint ember embertől?
- SIMEON Apánkról. S hogy mért kedves neki Benjámin.
- BENJÁMIN Józsefről is?
- SIMEON Futólag csak.
- JÚDA S nem volt szokatlan, ahogy a kérdést tette?
- SIMEON Szokatlan?
- JÚDÁ Mint aki kérdez, de tud is.
- SIMEON Hazudni nem mertem volna — azon kívül,
Ami hazugságból már valóvá avult.
Vigyázzatok ti is, mert átlát a homlokon,
S mint álmefejtő tudja a jövőt.
Hatalmát ennek köszönheti biztos.
- LÉVI Pogány babona. Megfogott téged is.
- NAFTALI Sok tilosra tanítja meg ördög és isten
Az egyiptomit, s ő mindezek tudója.
- GÁD S a lakoma? Azzal mit akarhat?
- JÚDA Megtudjuk.

MÁSODIK FELVONÁS

(Az első felvonás háttérét képező függöny félrevonva. A lakoma tere a megvilágított, a sötét előtérben csak egy-egy cseléd, felszolgáló, bortöltő siet át. József külön kisasztalnál ül, testvérei s az egyiptomi háznép között. Jobbra a tizenegy testvér; szemben Lea fiai, a távolabbi asztal végén Júda, háttal a nézőknek Bilha fiai: Dán, Naftali; a közép felé Zilpa fiai: Gád és Áser. Benjámin József mellett, felé fordulva, de a testvérek asztalánál. Az egyiptomiak asztala ugyanakkora, de csak hatan ülnek mellette, köztük Józsefhez legközelebb az Írnok s az Ór. A hárfás, egy vak ember, az egyiptomiak asztala előtt, egy kis zsámolyon a vendégek felé fordulva énekel, mellette egy kisfiú, a

kísérője gunyorodik. Az egyiptomiak sztereotip derűvel követik az éneket, a zsidók magukba fordulva hallgatják. Csak a kapatos Gád s Áser tesznek egy-egy mulatást jelző mozdulatot.)

- HÁRFÁS Megszületik s sirba száll nyugaton a nap.
Nemz a férfi, az asszonyok fogannak s a levegő
Minden orrban ott jár, míg
Itt hagyja gyermekét s sírjába száll az ember.
Nincs senki, akit nem hív a túlvilág.
Mint egy álom a földi lét tartama, nem hosszabb.
- RUBEN (Naftalihoz)
Szólj Ásernek, ne igyon. Dán, vigyázz rá.
- HÁRFÁS A halál a bizonyos — s bizonytalan, hova visz.
Senkisémet jött vissza, megnyugtadni szívünk,
Az Éj országából. Eld addig napjaid,
Végy kenőcsöt s az orrnak jóleső olajat,
Karjára, nyakára rakj lótuszkoszorút
Annak, kit szeretsz. Amíg melletted ül,
Szóljon előtted ének és zene.
- I. EGYIPTOMI Szépen buzdít hárfájával örömré a vak,
De mint kinek orra folyik, ülnek vendégeink.
- HÁRFÁS Vesd hátad mögé, mint árnyékot, gondjaid.
Azon légy, örülj, míg el nem jön a nap,
Melyben te is kikötsz az országban, mely
A hallgatást szereti.
- JÓZSEF (testvéreire néz)
Vezesd a konyhára, gyermek, az énekest,
Megérdemli inye a fécánsültet s halat,
Ki így tudja szeretetenni mással a világot,
Melyet szeme nem tapintott vagy elfeledett rég.
Elhallgattam volna énekét reggelig.
- I. EGYIPTOMI Mint papirusz csónakost az ütemes evezés,
Úgy lop észrevétlen az arányos mély fölött
Csillogó vizekre az ősi hárfaszó.
De szebb dalhoz szokhattak otthon vendégeink.
Hogy mosoly nem lágyítja összevont arcukat.
- II. EGYIPTOMI Vagy a mercoti fehér, a horasz szeméhez
Hasonló bogyókból szüretelt lőre ahhoz,
Amit ők szüretelnek Ázsia dombjain.
- ÁSER Jó volt a bor — megnyugtatlak, jobbat
A kánaiták szüretjén sem ittam,
A lökdösés tanúm, mellyel kortyaim
Illemre biztatják bennem testvéreim.
- II. EGYIPTOMI Akkor hát mért nem hat nedve rájuk is?
DÁN Mert egy fogás, attól tartunk, hátravan.
ÍRNOK Sovány volt lakománk?
DÁN Nagyon is kövér
De a tál, melyet vártunk, elvette szánk ízét,
Az enyém is, míg a kancsó bátorrá nem tett.
- ÓR Gyanús a pásztoroknak a lakoma.
Úgy gondolják, hátra a feketebors!
- JÓZSEF Ha bizalmatlanság kötözi szívetek —

- Hisz szokatlan dolog, hogy kit őr terelt be,
Lakomához ültesse a gazda —, oltjátok el.
Házamban szent a vendég. Lennétek bár testvéreim,
Nem mulathatnátok nyugodtabban, mint így.
- JÚDA Nem bizalmatlanság, ne bántódj meg, uram.
Maga az ének az, mi hallgatást tölt belénk.
A távoli halállal serkenti derűre
Lelkét a gondtalan városlakó.
- ÁSER De ülne az oroszlán mögötte, mint nekünk!
- JÚDA Kapu nekünk a halál, melyen őseink
Reszketve léptek a szólító Úr elé,
Áhítat fú ki rajt, s istenfélelem,
Ahogy kinyitja halkan a hárfaszó.
- ÍRNOK Ozirisz ítélete, amiről beszél.
- RUBEN S ki tudja, míg mi fűszeres ételed
Fogyasztjuk, melynek készítése is tudomány,
Nem ment át-e apánk is azon a kapun,
Melyről Júda beszélt — s ki Jákob volt, azóta
Mint füst, levegő, nem lett-e oly távoli?
- NAFTALI Jól mondod, Ruben! Én is rá gondoltam,
Míg a vak énekelt. Él-e vajon apánk?
- JÓZSEF Mondta ez, ki tűz volt itt...
- NAFTALI Simeon.
- JÓZSEF Hogy nemcsak a testvérség tudata testvéreket,
Egy tisztelt öreg fűz össze benneteket.
Mint ahogy egy istent, imádtok egy apát.
De csak nem volt beteg, hogy otthagytátok őt?
Hogy könnyé válik, rá gondolván, a bor?
- RUBEN Testén nem hagyott repedést az idő,
De az aggodalom megölte azóta tán.
- LÉVI A fiait féltés volt a betegsége,
Mint meggyült ujj, úgy fáj, ha egy nem volt vele.
S most, hogy (*Simeonra mutat*) ezután mind a tíz kinyúlt,
Rémképeket lát oktalan is az öreg.
S itt volt, amin félelme gyanút foghatott...
Ismeretlen föld, s hogy Simeon ott maradt...
A zsákban a pénz... Benjámín elvitele...
Meghal, ha vissza nem megyünk hamar.
- I. EGYIPTOMI Fiait féltőn szánatják az apát.
- II. EGYIPTOMI De nem rosszul siránkoznak. Nézd, urunk hogy felindult.
- ÍRNOK Jól nevelt atyátok, hogy úgy tisztelitek,
Hisz szakállas férfiak vagytok már, nem gyerekek,
S mint árvák siratjátok, hogy meghalt esetleg.
- PINCÉMESTER Mondjátok meg, hisz én is apa vagyok, régen,
Mivel nevelt ilyen fiakká bennetek.
Mert heget hagy a bot, nem ellágyulást,
S mint puha szavak, az enyelgés szétfolyik.
- RUBEN Nem kellett ütnie, simogatnia neki —
Nagysága volt szemében: villámlás, derű;
Mint az égbolt borult ránk százféle színivel.
- ÁSER S milyen furfangos volt! A ti papjaitok,
A csillagolvasók nem járnak túl eszén.

- I. EGYIPTOMI Furfangos is. Mondjad el, hogy higgyük, csínyei tán
Mulatságosabb lesznek, mint a hárfaszó.
- ASER Mondd te, Naftali, te vagy a talányadó.
- NAFTALI Hogy bátyja sarkát fogta, úgy jött világra már.
- PINCEMESTER Hihetlent beszélsz. Nem fog az újszülött.
S hogy jön bátyja sarka, ahonnan ő kijő.
- NAFTALI S elsőszülött lett, bár később született.
- ÍRNOK A bor beszél belőled! Hogy lesz előbb a később!
Az egyet és kettőt Isten nem cseréli fel.
- NAFTALI S most jön a legjobb. Bár csupasz bőre volt,
Mint szőrös áldatott meg.
- ASER Ezt fejtsd meg, atyafi!
- ÓR Az áldás mint szörnövesztő. Kánaita tenyér
Kell ahhoz.
- DÁN Márpedig így volt szó szerint.
- JÓZSEF A hitetlenkedést ez... hogy hívnak?
- NAFTALI Naftali.
- JÓZSEF Fel tudta kelteni. De van-e közöttetek
Jószavú, ki a tűznél mesélni szokott?
- DÁN Ó az, akire tekintesz, Izsakár.
- JÓZSEF Add hát elő szépen házanépemnek is,
Mi nem rejtély annak, ki e pohárba néz.
- IZSAKÁR Apai nagyanyánk, mert apáról vagyunk testvérek mi —
Rebeka volt neve, — megnyilván meddősége,
Két fiat hordott egy méhben egyszerre.
Ézsau jött előbb, de mindjárt utána.
Jákob is, annyira, hogy bátyja sarkán volt keze.
- ÓR Ez hát első talányod. Nem mindennapi
Férfi, ki így szület.
- GÁD Megmutatta, hogy fúrge lesz.
- ÍRNOK S hogy lett elsőszülött, mint második?
- IZSAKÁR Erdei-mezei ember lett Ézsau,
Darabos, ki csak a vadászathoz ért.
Jákob pedig szelíd, sátorban lakó,
Ki épp lencsét főzött, hogy bátyja hazatért.
Fáradt volt s éhes a vadúzó Ézsau,
S kérte öccsét, hadd egyék abból az edényből,
Mert nem ismerte, mi az. Jákob felelt:
Add nekem a te elsőszülöttséged,
S ehetsz ételemből. Ézsau pedig:
Mire nekem az én elsőszülöttségem,
Halni járok én, vadak közé vadász.
Esküdj meg! mondta Jákob. S megesküvék az éhes.
S evett lencsét és kenyeret. S ivott.
- ÓR Így lett jogos elsőszülött. Úgyes! De álnok is.
Bátyja éhességéből így csikart jogot.
Megérdemli, ki jogát ily olcsón adja el.
Egyiptom nem így tesz a népek éhségivel.
- JÓZSEF S apja, Izsák... így mondtad nevét ugyebár?
- IZSAKÁR Nem emlékszem, hogy mondtam, de így hívták, igaz.
- JÓZSEF Ó helyben hagyta a lencsén vett jogot?

- ASER Itt jön a gödölye.
- IZSAKÁR . . . Nem tudta ő szegény.
S mert vak volt már s a halált érezték csontjai,
Elküldte Ézsaut: lőj valamit, s készíts
Ételt nekem, hogy evén belőle megáldjalak.
- ÓR Így szokás, igaz, a pásztorok között.
- IZSAKÁR Megijedt nagyanyánk, mert Jákob volt kedvence,
S gyűlölte menyét, Ézsau asszonyát.
S mondá Jákobnak: itt az étel, vigyed apádnak,
S vedd fel Ézsau öltönyét, hogy az legyen szagod.
Jákob pedig egy gödölye szőrivel takará
Nyakát s kezét, mert szőrös volt Ézsau,
S ő csupasza.
- ÓR S megáldta őt a becsapott öreg.
- PINCEMESTER Így áldatott meg hát szőrrel a szőrtelen.
Nos mondhatom, bátor volt a furfangban atyád.
Én Ézsau helyében agyonvágom őt.
- DÁN El is kellett bújni a előle, gondolhatod.
- RUBEN Ismerned kellene apámat s Ézsaut,
Hogy méltányolhasd: a jobbnak csalt Rebeka.
- JÓZSEF Űgy van, a tett nem önmagában való,
Írásban rész, mint a hieroglifek.
Értelmét olykor Isten olvassa csak.
S ahogy bölcsességgé érik a férfiben
Az ifjú ravaszsága, Isten tervévé lesz,
Ami magában visszataszító.
- ÓR De ilyenek, hidd el, a pásztorok, uram!
Én mielőtt ő lettem hombáraidnál,
A nyugati völgyeket őriztem mind vadász,
Mert sokféle népet vet ki a sivatag:
Kik kecskéik legeltetik, féken tartva jól.
De a fáraó kertjéig, s a királysirokig
Merészkednek, ha útjuk vigyázatlan áll.
Megismertem ott a pásztor csalfaságát,
Egymás állatát hogy orozták el,
S mint rejtették szándékuk mást mutató szavak,
Szakasztott, mint apját ez festi, olyan.
- DÁN Szakasztott! Mit tudnak a te pásztoraid!
Pettyes bárányt fehér kostól tudnak-e nemzeni,
S folttalan ürütől feketét tetszés szerint.
- PINCEMESTER Talány ez is, miként a szőrös szőrtelen.
- DÁN Nem talány. Így történt. Egy hófehér nyájból
Pettyest szakított ki, s a pettyes volt erős,
S ami megmaradt, a fehér, a korcs.
- ÓR Értek én is a juhoz. Lehetetlen ez.
(Izsakárhoz)
Hozzád folyamodok, kiből mint történet
Ömlik, ami ebben ott pattogó szó.
Hol esett, s mikor, amiről beszél?
- IZSAKÁR Elbujdosott, mint mondám, bátyja elől apánk,
Szíriába küldte őt bátyjához nagyanyám.
Lábán volt ez. Az ő birkáit őrizte

Húsz esztendőn át. De megcsalta Lábán
Nemegyszer Jákobot, mint Ézsaut ő.
Lánya volt kettő ennek a Lábánnak,
Rákhelt szerette, a kisebbet apánk.
Hét év szolgálatért őt alkudta ki.
De a menyegzőn a nagyobbikat,
Leát, a gyengeszeműt, vitte be ágyába,
Ki hatunknak anyja lett.

- PINCEMESTER S apád mit tett?
- IZSAKÁR Ha meg akarta kapni a kedvest,
Új hét évet szolgált a kisebbikért.
- JÓZSEF *(Benjáminhoz)*
S e megszolgáltának vagy te a fia?
- BENJÁMIN S József.
- SIMEON Akit a vadállat széttépett, emlékszel.
- JÓZSEF Emlékszem. S ezek itt négyen kitől valók?
- IZSAKÁR Lea szolgálója volt Dán s Naftali anyja
S ezt itt, kit elnyomott a bőr, Rákhel
Szolgálója szülte, s a mellette ülőt is,
Mert meddő volt Rákhel egy jó ideig.
- PINCEMESTER S hol maradnak a juhok, a tarkát szülők?
- IZSAKÁR S szolgált még Lábánnak hét évet Jákob.
S bérül az őrzésért azt kötötte ki,
Hogy minden pettyezett bárány, s a fekete
Az övé legyen, s Lábáné a fehér.
De mit tett a csalfa szívű Lábán:
Kiszakított minden tarka juhot s gödölyét
— Mert kecskéik is voltak —, s fiaira bízta,
Hogy őrizték Jákobtól három hónapnyira,
Jákob pedig legelteté a többi juhot.
- PINCEMESTER Mert fehér kostól s fehér anyától
Tarka nem származik.
- ÓR Volt neki esze!
- IZSAKÁR De hogy játszotta ki a kijátszót apám?
Veve zöld mogyoró- s gesztenyevevesszőket,
S meghántá, hogy fehér csíkosak legyenek,
S felállítá, szemben a foganó juhokkal.
- JÓZSEF Az itatóvályúba.
- JÚDA *Úgy van, oda, uram.*
A csatornákba s itatóvályúkba.
Honnét tudod ezt?
- JÓZSEF Látom a pohárban.
- IZSAKÁR S fogantak a juhok, ahogy inni jöttek,
S ellettek csíkos lábút, pettyest s tarkákat.
- ÓR Meg kéne ezt vizsgálni nálunk is próbaképp.
- JÓZSEF Ha Isten nem akarja, kevés itt a vessző.
- IZSAKÁR S gazdag lett így Jákob. S Lábán és fiai
Rossz szemmel nézték az ő gazdagságát.
- ÍRNOK Bujdoshatott újra.
- IZSAKÁR Bujdosott soká.
De végül is hazaért minden gyerekével,

Isten békét szerzett neki Lábánnal
S Ézsauval is. De sok azt elmondani.

DÁN No volt-e mint a hárfás olyan mulattató?
JÓZSEF *(Benjáminhoz)*

Mint kincseit a gyűjtő, kirakták itt elénk
Emlékeikből, ami kedves s érő,
Testvéreid. De te hallgatsz, s nem szólsz bele a
Beszédbe.

BENJÁMIN Hallgatnom illik, hol bátyáim beszélnek.

JÓZSEF De hátha szebbet tudsz mondani apádról
Mint régi csinyeit s hányódásait,
Hisz kedvence vagy neki, úgy mondja ez itt.

BENJÁMIN Mese volt már nekem Lábán s a bujdosás.
Mint kovakő hányta a szikrát az ifjúsága,
Bánat s egyformaság volt a mi életünk,
Maradék fényét szórta rá alkonya.

JÓZSEF Anyád halála tette ilyenné?
Mert elmondták, hogy a maga halálát
Szülte meg benned.

BENJÁMIN Csak az ifjúság
Volt, mi anyánkkal életéből kiment.
Bátyám halála volt, mi hamvadó szívéből
A tréfát s ötletet kilopta.

JÓZSEF Bátyád?
Arról beszélsz, kit szétszaggattak a vadak?

BENJÁMIN Óróra, Józsefről.

JÓZSEF Annyira szerette?

BENJÁMIN A homály mérheti, a lelkére borult,
A fényt, mellyel József ragyogta be szívét,
S az emlékezés, mert a József emléke
Vagyok neki; nemcsak apát, anyát pótol nekem.

JÓZSEF De érdemes volt-e ennyi jóra a fiú?
Mert hisz nem mérleg a szülői szív,
Hogy mint súlyt, kivesse az érdemet lengésivel.

BENJÁMIN Magát követte ő, a jövő Jákobot
Benne, kiben még fölfelé hág törzse,
Midőn barlangjában fekszik ő maga.
A Rákhel szépségével beoltott Jákobot,
Kiben szárnyat kap lelke és esze.

JÓZSEF Megcsalja az apákat nemegyszer a rajz,
Mit büszkeség ír a kedves test fölé.
Te emlékszel még rá?

BENJÁMIN A szívemmel inkább.

Képét a Jákob sóhaja rajzolta ki.
De azt tudom, nem csodáltam senkit jobban, mint őt,
Főként midőn a szép ruhát megvarratta apám.
Arca helyén folt van, de a színpompás szövet
Most is világít karcsú termetén.

ASER A ruha! Drága ruha lett az öneki!

JÓZSEF Miféle ruha volt ez?

BENJÁMIN Vándor kereskedők,
Tevén jövők, hozták keletről anyagát.

- S ő, hogy kimutassa, mennyire kedveli,
Ebből varratott díszes ruhát neki.
Bőrökben s kenderben jártunk mi, bátyái,
S ő mint a szivárvány állt a sátor előtt.
- ÍRNOK Nem helyes különbséget így tenni fiak közt.
- I. EGYIPTOMI Kedvezéssel sarkallja gyermekét a szülő.
- ASER Sarkallja, de mire?
- LÉVI Mást végzett a sors
József felől, könnytörítő lett a ruha.
- JÓZSEF Ez volt, amelyben szétszaggatták a vadak?
S ezt lelték meg hazatérőben testvérei?
- BENJÁMIN Megvan még most is egy véres cafatja tán,
A kedves test illatát keresi rajt apám.
- JÓZSEF Elképzelem szegényt, amint a véres öltönyt
Szétmarcangolt reményeként tettétek elé,
S a hiányzót tapogatták reszkető ujjai.
Melyőtök volt az, ki hozzálépett vele?
- LÉVI Énrám mérték ki, Lévíre, testvéreim.
- JÓZSEF *(Rubenhez)*
S mért nem te, hisz te vagy Ruben, a legidősb?
- RUBEN Ha az élő nem tehettem, nem vállaltam a halottat.
S egy eset miatt neheztelt rám apám.
- JÓZSEF *(Lévíhez)*
Szóval te nyújtottad oda a bevért rongyot,
S a többi, mint tanú, mögüled nézte őt.
- JÚDA Ilyenformán volt, ahogy elképzeled,
Vagy poharad mutatja ezt is, a varázs?
- ÓR S milyen vad tépte szét? Oroszlán, leopárd?
- NAFTALI Nem árulta el vére s a rongy.
- ÍRNOK S mért engedte, mi célból, ha oly kedves volt,
A vadjárta helyekre, hozzátok, egymagát?
- DÁN Kikémlelni, hogy rendben megy-e az őrizés;
Pásztorok pásztorává tette rajtunk ő magát,
Mert mint apánk tekintete, úgy vizsgált bennünket ő.
Már amikor bojtár volt — mert; négyen őrizték,
Bilha és Zilpa fiai együtt a juhokat,
S ő volt a bojtár mellettük — híreket vive,
Hogy megszidjon apánk.
- RUBEN Volt miért!
- DÁN Hát aztán!
Hogy eladtunk, lányt venni, néhány gödölyét.
Te szent voltál talán?!
- RUBEN Nem voltam, tudom.
De nem illik a halottat kisebbíteni.
A rosszban nem akart részes lenni József.
Eladtátok a gödölyét, s a kánaíta
Lányoknak vettetek kősöntyút rajta.
- ASER S te anyánk ágyába oroztad be magad!
- SIMEON A bor beszél belőle, ne hallgasd meg, uram.
- ASER Annyi bor, amennyitől gyűlöletes a színlelés!
Úgy tesztek, mint aki szerette Józsefet!
Éppúgy gyűlöltétek, mint én, mindannyian!

LÉVI Hol nincs testvérek közt harag. De nem szép,
Hogy még most is azt emlegeted.

ÁSER Mit emlegessek hát? A gyilkosságokat?

JÚDA Áser!

NAFTALI Arra gondol, midőn Sikhem alól
El kellett jönnünk, mert ezek itt ketten,
Lévi s Simeon, megszeplősítették
Egyetlen húguk, s levágták a férfiakat.

ÁSER Az is volt, de én nem arra gondolok!

JÓZSEF *(az egyiptomiakhoz)*
Vigyétek ki őt, s fektessétek le,
Mert illem nélküli, amiket beszél.

HARMADIK FELVONÁS

(A függöny be van húzva, az első felvonás színpada.)

JÓZSEF Elmentek?

ÍRNOK Ezalatt már elérhették
A városkaput.

JÓZSEF A zsákjukat megtömted?

ÍRNOK Alig bírták a szamarakig vissza.

JÓZSEF S a pénzt visszatetted?

ÍRNOK A zsák szájában van.
Az utolsó dénárig mind az egész.

JÓZSEF S a pohár?

ÍRNOK A jóspohár? Bekötöttem azt is.

JÓZSEF Vigyáztál rá, hogy melyikbe kötöd?

ÍRNOK A legkisebbikébe.

JÓZSEF Nem tévesztetted el?

ÍRNOK Nem uram, a legkisebb volt annak a zsákja.
S az őrnök is szóltam, hogy tartóztassa fel.

JÓZSEF Hol? Mikor?

ÍRNOK Mihelyt a városból kiértek.

JÓZSEF S a többit, megmondtad, eressze útjára?

ÍRNOK Csak azt az egyet, a legkisebbet
Vezesse eléd.

JÓZSEF Jól van, akkor hát...

Jöhethnének már...

ÍRNOK Jönnek is, biztosan.

ŐR *(hangja kintről)*
Csak ezt az egyet kell, kit lopáson értünk,
A helytartó elé vinni. A többi maradjon.

JÓZSEF Mind jön!
(Visszahúzódik a függöny mögé.)

- ŐR *(hangja)*
Hé! Örülj, hogy elmehetsz, te ott!
(Az őt, a tizenegy testvértől körülvéve, bejön a csarnokba.)
- ŐR A helytartó kegyelme csak a tolvajt tartotta itt.
Az ő büntetéséből követelsz így részt.
- RUBEN A helytartóval kell szólnunk nekünk is.
- BENJÁMIN De bátyáim, én esküszöm, nem loptam el a poharat.
Elaludtam az asztalnál, s mire felébredtem,
Készen volt a zsák.
- RUBEN Furcsa játékok
Történnek itt velünk, s a zsákokkal, ami bennük van.
- JÚDA Nála találták meg — akármint történt,
A tolvajlásért neki kell felelnie.
- JÓZSEF *(bejön)*
Mért vannak ennyien?
- ŐR Mondtam nekik, hogy a bűnös
Maga feleljen tetteiért. Eljöttek mind.
Kihajtsam őket színed elől?
- JÓZSEF Nem, hagyd őket.
(a testvérekhez)
Messze földről jött vándorokat
Asztalhoz hívlak s elbeszélgetek
Dolgaitokról késő éjjelig,
S hogy elmentek, zsákokokban pénzettek,
Mit a gabonáért nekünk fizettetek,
S nektek ez nem elég! A kedves poharat,
Melyből nem csak iszom, de jósolok is,
Ha időben nem keresem, elviszitek haza.
Szép dolog ez!
- BENJÁMIN Hallgasd meg szavamat, uram.
Megtiltották testvéreim, hogy tagadjam a bűnt.
Akinek zsákjából előkerült a jóspohár,
Ha ellopta, ha nem, annak kell felelnie.
De te oly jó voltál hozzám, idegenhez,
Mint ezüst csengő ütött meg szavad.
Elképzelhetetlen az iszonyú tett,
Hogy így háláljam meg nyájasságodat!...
Apám szeretetére esküszöm,
Hogy ördög, vagy ember csente oda a pohárt.
Bűnös célom nem volt azzal énnekem!
- JÓZSEF Bátyáidnak igazuk volt: vallott a csíny!
Akinél a pohár volt, mint szolgál, itt marad.
- JÚDA Hallgasd meg uram, az én szavamat is.
Visszatértünk mi régen Egyiptomból már,
S megtettük volna az utat kétszer is,
Mely vissza magtáraidhoz vitt, de apánk
Húzódta: Nem, Benjámint nem!
S nem indulhattunk, bárhogy nőtt az inség,
S nőtt aggasztó hosszúra bátyánk tús kora.
Ruben két gyermekét ajánlta: öld meg őket,
Ha Benjámin nélkül érkezünk haza.
De süket maradt szavára az agg.

Ekkor én álltam elé, Júda, a szófukar,
S magamat ajánltam kezesül neki.
Ne láss vissza mint élőt, ha a gyermek nem lesz velem.
Éltemet adtam élteért zálogul.
Megnyugodott erre dohogva az agg,
S nagy sírások közt útnak eresztett tizünket.
Most itt vagyok — ha megtévedt véletlen keze,
Vagy akármi más módon jutott zsákjába
A pohár — erősebb vagyok én, mint ő,
A szolgálatra sokkal alkalmasabb,
Tarts itt engem, s engedd őt testvéreivel haza,
Hogy meg ne haljon bánatában apánk.

JÓZSEF Az egyiptomiak menjenek ki a teremből.
(*Órhöz*)

Te is — aki egyiptomi, mind.
(*Azok ki.*)

Hát nem ismersz meg, Júda! Látsz, s nem tudod,
Kivel beszélsz; hallasz, s nem emlékezel.
Benjámin akartam én itt tartani csupán,
De ahogy beszéltél, megindult a szívem,
S azt gondoltam, a hályogot letépem rólad.
József vagyok én, a ti testvéretek,
Akit Egyiptomban egykor eladtatok.

JÚDA József!

JÓZSEF Az — de nem kell megijednetek,

A következmény elmosta a tettet.
Mert megragadtatok ti, és a száraz kútba
Vetettetek, míg megjöttek a kereskedők.
De Isten keze is megragadott engem,
S ez abból látszik, ő hozza erre épp,
Hogy helyet csináljak nektek Egyiptomban,
S ha az éhínség Kánaánból kiver,
Terített asztal várjon Egyiptomban rátok.
Mit elfeledtem én, feledjétek ti is.

BENJÁMIN József te! Ez húzott hát az idegen nagyúrhoz!
Szaván csüggő eszem érezte a magvat, amelyből jött.
A pohár elrablása szörnyű volt — iszonyat,
Melytől kifordul sarkából a világ.
Nem tudtam, nem tudhattam, hogy testvérem vagy,
S éreztem az érzést, bár tévedésnek látszott.

JÓZSEF (*megöleli*)

Így voltam én is. Ezért akartalak
Itt fogni a magam birtokának én,
Mígnem apánk fájdalma elmosá
Utolsó cseppét is a neheztelésnek,
Melyet a régi tett s új bántás tart fenn.
Jer, ölelj meg Júda, mint testvéred te is,
Ruben, Izsakár, Lévi, Gád jertek,
S Bilha és Zilpa fiai mind (*sorra öleli őket*).
Várjatok itt, míg közvéteszem a hírt,
Hogy József családja megjött Kánaánból,
S tisztára mosakodik az örömben eszem.
Benjámin, te addig se járj testvéreidtól külön.
(*Kimegy. A testvérek mély megdöbbenésben ott maradnak.*)

RUBEN Jó sugallat volt.
 JÚDA Melyik?
 RUBEN Ott a kútnál,
 Amely nem engedé, hogy vérét vegyétek.
 Emlékezz, meg akartátok ölni,
 S én mondtam, a vérét ne vegyük magunkra.

NAFTALI S az éhínségre spóroltuk a vérét.
 Kellett biz ez, a magtárat nyitó.
 LÉVI Megnyitotta volna a magtárat a pénz.
 NAFTALI De magtár sem épül, ha József nincsen,
 Ki a fáraó álmát időben megfejtí.

IZSAKÁR Mialatt mi tettünk árnyékában éltünk,
 Nőtt észrevétlen itt a menekülő.
 JÚDA S vele a bűn.
 GÁD Hogyhogy a bűn? Nem ő mondta-e,
 Hogy Isten keze hozta őt Egyiptomba,
 Hogy magasabb terv szolgálatában álltunk.

JÚDA S mit mond majd Jákob, ha elébe állunk,
 S megmondjuk, hogy József él — csak a ruha volt,
 Mit elvettünk?

NAFTALI Oly nagy lesz öröme,
 Más érzése mellette meg sem fér szívében.

JÚDA Átcsap ez az öröm, s megmarad a tény:
 Miféle ruha volt, mit elébe raktunk?
 Miféle vért siratott olthatatlan könnyel?
 Az öreg kort idő előtt kik hozták reá?

LÉVI Úgy van. Ahogy József dicsősége nő,
 Úgy nő az árnyék, amely reánk esik;
 Ezek adták el Egyiptomban a testvért,
 Mondják majd, összerakva a kitudódottat.

IZSAKÁR Féktelen irigységünk szította nagysága,
 Meg ami a rabszolgasorsból is kitört,
 S most jótékonysága, sőt bocsánata is...

RUBEN Telik az idő, s messze lesz József is,
 Jákob öreg — s amit megtud, annyi ez; van egy fia.
 Nagy az út Egyiptomba: ki bírná, ki nem.

JÚDA Ki van ásva a tett, nem könnyű azt befödni.
 ÁSER Ő maga mondta, hogy megbocsátott.
 JÚDA Egy hangulat elfelejti, s másikkal eszébe jut.
 Mint kő ott áll fölöttünk leszakadni készen a tett.

JÓZSEF *(bejön)*
 A fáraótól jövök, itt székel
 Ősztől tavaszig a városunkban;
 S ahogy elébe borultam, „Mit sírsz”, kérdi —
 „Öröm vagy bánat nedvesíti arcod?
 Mert bánatot jelez a könny, de homlokod ragyog,
 Mint kiből másféle hír repes felém.
 Mondd el hát, hogy én is tudjam, mi ért?”
 S hogy elmondtam, mintha az ő testvérei
 Érkeztek volna meg, úgy örült nekem.
 „Végy gyorsan szekereket, mondja, s hajtsanak
 Ahol rokonaid laknak, arra a földre.

- Szedjed föl apád, s mind, aki ott táboroz,
 S jöjjenek az inség elől ide,
 Mert hisz soká tart még az inség, s Egyiptom
 Zsírja eltartja a Gosen földjén lakókat.”
 Azért hát testvéreim, csak a jó hírt hoztam
 Be most ide, hogy nyugtassam lelketek,
 S megyek a szekerekben válogatni,
 Hogy minél előbb velünk legyen apánk.
- NAFTALI Hogyan? Jákobot elhozzuk Kánaánból?
 JÓZSEF Őt, s mindnyájatokat, hogy együtt éljünk itt. (El.)
 BENJÁMIN Naftali, Naftali, ide költözünk mind! (József után el.)
 DÁN Jákobot is felhozzuk Egyiptomba?
 LÉVI Elutazunk.
 GÁD S ha ő nem jön? Nem akarja otthagyni a földet,
 A földet, melyen gyermekkorra folyt,
 Ézsau mintegy káprázatszerű képét,
 Az otthon menedékét?
- NAFTALI Ha József az a kép,
 S mindaz, mit ez felhoz megbékült lelkéből,
 Tízszer is átkel a Sineán vígan.
- LÉVI Benjámin is mesél — hogy mily nagyúrrá lett,
 S mily jólelkű fia maradt —, hogy siettesse apját.
 Ez indította meg velünk szemben is.
- NAFTALI És minket is felhozat örökre Kánaánból.
 LÉVI Mint megtúrt rokonok élünk itt, ahol ő
 Gazdag, s egyik szál, mely a hatalomhoz köt.
- DÁN Most lesz igazán a tízek megalázása,
 S az egy, akinek mosolyogva meghajlunk.
- GÁD A tizenegy csillag s a nap és hold meghajlása.
 LÉVI Cselédek leszünk testvérünk birtokán.
 DÁN S nem kelhetünk föl rabszolgaságunkból.
- IZSAKÁR Tettetni kell most már az örömet bennünk.
 JÚDA No, Ruben, jó volt-e megkímélni a gyermeket?
 RUBEN Nem tudom, mit mondjak?!...

József és testvérei

(NAPLÓ)

Elakadtam a József és testvéreiben. Eleinte azt hittem, a vidéki utazások, szereplések, rámszakadt kisebb munkák rángattak ki belőle. De nagyobb baj van, az első felvonást majdnem végig írtam, a folytatás vázlatban megvan. Pedig már annyira a kezemben éreztem, hogy az Újabb drámák kötetébe, melyet hét-nyolc hét múlva kell átadnom, ötödik darabként felvettem, s most — ha valami segítség nem jön — nem tudom tovább írni. Az ilyen elakadáson néha a napló segít, a téma, a kifejezendő gondolat meghányása-vetése egy idegen műfajban. Most is ezzel teszek